

LähiRuokatulevaisuus – katsaus alan kehittymiseen ja tulevaisuuden kehittämistoimenpiteisiin Nordic Food –messut 9.10.14

Kirsi Viljanen

LähiRuokakoordinaattori

Maa- ja metsätalousministeriö

kirsi.viljanen@mmm.fi

LÄHIRUOKA-
OHJELMA

Lähirookaohjelman etenemisestä:

hallinnolle osoitetut toimenpiteet; mitä tehty

- Tuetaan rahoituksellisesti (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, Suomen elinkeinokalatalousohjelma, rakennerahasto-ohjelma) lähiruokayritysten käynnistys-, investointi- ja kehittämistoimintaa, kasvuyrittäjyyttä sekä lähiruokasektorin yleiseen kehittämiseen, tunnettavuuden lisäämiseen ja osaamisen tason nostoon liittyviä kehittämistoimenpiteitä.*
- Ruokamatkailua ja laadukasta ruokaa osana matkailun palveluketjua kehitetään systemaattisesti alan yhdessä luomien tavoitteiden suuntaisesti. Suomen matkailustrategiassa huomioidaan laadukas ruoka osana matkailua.*

- Nyt meneillään ed. ohjelmakauden toimenpiteiden loppuunsaattaminen (osa hankkeista jatkuu 31.12.14 asti).
- Lähiruoka ja lyhyet jakeluketjut vahvasti mukana uudessa, komission vielä käsiteltävänä olevassa, Maaseudun kehittämisohjelmassa 2014-2020.
- Valmistunut Evästä matkailuun –palvelumuotoilun opas ruokamatkailuyritysten toiminnan kehittämiseksi.
- Suomen Ruoka&Matkailu –strategian työstö 2014.
- Suomen matkailustrategiassa tuotekehityksen painopisteiksi on valittu neljä strategista teemaa: hyvinvointi, kulttuuri, kesä ja talvi. Strategisiin teemoihin liittyy kolme yhteistä painopistettä, jotka erityisesti tulee em. teemoissa ottaa huomioon: suomalainen ja paikallinen ruoka, hiljaisuus ja kulttuurin ja luonnon yhdistäminen.

- *Kehitetään edelleen kansallista elintarvikelainsäädäntöä siten, että EU:n sallimat joustot paikalliseen tuotantoon otetaan täysimääräisesti käyttöön. Selvitetään elintarvikelainsäädäntömuutosten vaikutuksia alan pk-yritysten toimintaan.*
- *Tehostetaan koulutusta ja neuvontaa elintarvikelainsäädännöstä ja siitä viestimistä ja ohjeistusta parannetaan. Edistetään hyvän käytännön oppaiden laadintaa.*
- *Kehitetään Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelman yritystukijärjestelmää muun muassa selkeyttämällä ohjelmaan liittyvää lainsäädäntöä ja tukiprosenttiporrastuksia sekä kiinnittämällä entistä enemmän huomiota tukien vaikuttavuuteen.*

- Lukuisia asetusmuutoksia kansalliseen elintarvikealan lainsäädäntöön, joilla helpotuksia pienyrityksille.
- MMM rahoittanut v 2014 toteutetun koulutuksen (4 tilaisuutta eri puolilla maata) elintarvikevalvojille, -kehittäjille ja –yrittäjille + lukuisia alueellisia koulutushankkeita.
- Uuden maaseutuohjelman tukiporrastuksia tehty pienempiä yrityksiä ja hama- ja ydinmaaseutua suosivaksi; lopulliset tukitasot vahvistuvat ohjelman hyväksymisen myötä.

- *Kansallisen hankintalainsäädännön kehittäminen edelleen.*
- *Hankintaosaamista lisäävien ja hankintakäytäntöjä kehittävien toimenpiteiden rahoitus ja toteutus.*
- *Tarjotaan hankintaprosesseissa mukanaoleville ohjeistusta ja neuvontaa sekä kehitetään työkaluja, kriteereitä ja ohjeistusta, jotka mahdollistavat kestävät hankinnat.*
- *Kannustetaan kuntia ja maakuntia kasvattamaan lähiruoan osuutta hankinnoissaan ja kannustetaan kuntia tekemään lähiruoan käytön edistämiseksi päätökset, jotka kirjataan kunnan ja sille palveluja tuottavan ruokapalvelun strategioihin.*
- *Maakunta- ja kuntatasolla edistetään lähiruokaa mm. lisäämällä tuottajien ja hankkijoiden yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä levittämällä parhaita käytäntöjä.*

- Kansallisen hankintalainsäädännön uudistaminen alkanut osana hallituksen rakennepoliittista ohjelmaa.
- MMM rahoittanut useita hankkeita, joissa kehitetty hankintakäytäntöjä ja –osaamista, esim. KeHa-hanke (<http://www.kestavathankinnat.fi/>), ja Sakyn ja Kuntaliiton yhteishanke=>www.lahisopas.fi Kuntaliiton sivuille, jossa esimerkkejä kriteereistä, prosessikuvausta ym hankintainformaatiota. Motiva on tehnyt YM:n Kultu-rahoituksella ruoan ja ruokapalveluiden julkisiin hankintoihin ympäristökriteerit (<http://www.motivanhankintapalvelu.fi/tietopankki/ruokapalvelut/ymparistokriteerit.html>).
- Alueilla useita hankkeita lähiruoan saamiseksi julkisiin hankintoihin: kuntakierroksia, lähiruokaforumeita ym. kohtaamisten mahdollistamisia

- *Aloitetaan ”paikallinen tuotanto ja suoramyynä” -ohjelman valmistelu yhteistyössä tuottaja- ja neuvontajärjestöjen kanssa.*
- *Maatalouteen liittyvissä politiikkatoimissa tunnustetaan alkutuotannon tuotteiden ja niiden jalostuksen ja markkinoille saattamisen sekä lyhyiden jakeluketjujen mahdollisuudet ja tukijärjestelmin niitä tukevat investoinnit. Investointeja kannustavien tukijärjestelmien vaikuttavuutta parannetaan.*

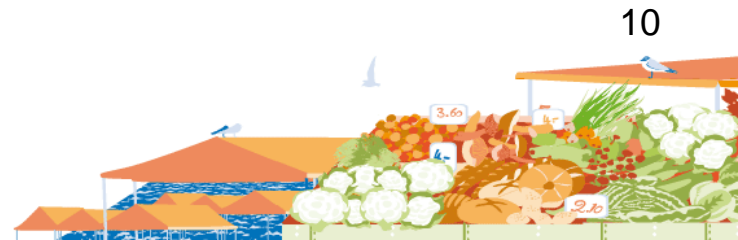
•MEK hylännyt esityksen EU-laajuisesta vapaaehtoisesta ”oman tilan tuote” –laatuilmmaisusta.

Pallo tässä Suomessa nyt mm. tuottajajärjestöillä

- Uudella ohjelmakaudella mahdollistuu paremmin esimerkiksi tilojen suoramyynti-investoinnit (liikevaihtovaatimus-rajojen alentaminen ym).
- aitojamakuja II-hankkeessa kerätty vv 2013-14 portaaliin myös suoramyyntiä harjoittavat tilat, hankkeessa koostettiin lainsäätäjien, elintarvikevalvojen, kehittäjien ja tuottajajärjestöjen yhteistyönä maataloille suoramyyntiopas, joka julkistettiin 16.9.2014. Maataloille tullaan syksyn 2014 aikana kohdistamaan suoramyyntikoulutusta tuottaja- ja neuvontajärjestöjen sekä alueellisten elintarvikealan toimijoiden yhteistyönä.

- *Elintarvikealan kehittäminen ja lähiruoka tunnustetaan maakuntien kehittämisstrategioissa ja -ohjelmissa sekä ELY-keskusten alueellisissa kehittämisohjelmissa.*
- *Alueilla on lähiruokaohjelman vastuuhenkilöitä, jotka toimivat kontaktina ohjelman ja alueellisen toiminnan välillä.*
- *Ohj. kaudella 2014-20 käynnistetään aluerahoituksella jokaiselle, noin maakuntaa vastaavalle, alueelle monivuotiset elintarvikealan ja lähiruoan kehittämiseen keskittyvät koordinoitihankkeet, jotka kokoavat yhteen alueen toimijat ja hankkeet ja verkottavat ne muiden alueiden vastaaviin koordinaatiohankkeisiin sekä osallistuvat alan valtakunnallisiin kehittämistoimiin. Uudella ohjelmakaudella mahdollistetaan myös alueellista kehittämistoimintaa tukevien valtakunnallisten koordinaatiohankkeiden toteuttaminen.*

- Ohj.kausi 2014-20: =>lähiruoka mukana kaikissa ELYjen alueellisissa kehittämissuunnitelmissa => jatkossa toimenpiteiden koordinaatio yhä tärkeämpää => valtakunnallisen koordinaatiohankkeen valmistelua MMM:ssä + alueilla alueellisten koordinaatiohankkeiden ja elintarvikealan teemaohjelmien tms. valmistelua. Alueellisesta rahoituksesta on lähiruokasektorille mahdollista hakea yritys- ja kehittämistukia yhteensä satojen miljoonien eurojen potista.
- Lähes joka maakunnassa valmisteltu/valmistelussa elintarvikealan/lähiruokan kehittämissstrategia/-ohjelma.

- *Lisätään kansalaisten arjen valmiuksia kotitalousasioissa muun muassa ruoan käsittely- ja valmistustaitoja edistävien neuvontajärjestöjen kuten maa- ja kotitalousnaiset, Suomen 4H-liitto ja Martat toiminnan kautta.*
- *Edistetään ruokakasvatusta sisällyttämällä ruoka- ja ravitsemusnäkökulmaa varhaiskasvatukseen, peruskoulun ja lukion eri oppiaineisiin, opettajankoulutukseen sekä toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Kohdennetaan käytettävissä olevia resursseja kotitalousopetukseen ja tuetaan sen valinnaisuutta.*

- *Pallo erityisesti OKM:llä. Valtakunn. opetussuunnitelman perusteissa määrätään, että kouluruokailu tulee kuvata myös koulun opetussuunnitelmassa. Määräyksen toteutumista ei kuitenkaan systemaattisesti seurata eikä sille ole asetettu laatukriteereitä. Keskusteluja käyty Oph:n kanssa, miten ruokakasvatusta saadaan vahvistettua opetuksessa. MMM toteuttaa hankinnan, jossa palveluntuottaja tekisi materiaalia paikallisten opetussuunnitelmien sisältösuunnitteluun, mahdollisesti myös jalkautumista kuntiin.*
- *Neuvontajärjestöjen valtionavut onnistuttu säilyttämään kehysleikkauksista huolimatta, lisäksi lukuisia MMM-hankkeita kuten Ruokavisa, Ruokakoulu, Mamk:n kouluruoka -hanke ym.*
- Yksittäisiä kuntia, jotka ovat viemässä ruokateemaa eteenpäin esimerkiksi Ympäristökoulu –konseptissa.

Lähiiruokasektorin yleistilanne

- Lähiiruokaa tuottavien mikro- ja pienyritysten määrä ↑
- Niiden jalostusaste ↑ vv 2010-11, pieni notkahdus -12
- Lähiiruokamyymälöiden määrä ↑
- Uusia markkinointi- ja myyntikanavia ml. verkkoratkaisut ja ruokapiirejä syntyy koko ajan
- Kuntien herääminen pohtimaan omaa arvomaailmaa ja ruokahankintojaan
- Kaupat lisänneet lähiiruokaa valikoimiinsa
- Lähiruoasta tullut ”vakavasti otettava”

Lähiruokasektorin haasteita, mm.:

- riittääkö raaka-aine, näkevätkö tuottajat lähiruoan mahdollisuudet=> tulevaisuuden uskon luonti
- Kannattavuuskysymykset
- Liiketoiminta vielä liikaa tarjontalähtöistä
- lähiruoan trendillä ja maineella ratsastetaan; yrityksillä ja kaupalla ylilyönnejä, lähiruoaksi mainostetaan sellaista, jota Suomessa ei edes tuoteta

Lähirookasektorin tulevaisuus

- Kuluttajakenttä yhä segmentoituneempaa=> yhä enemmän tilaa erilaistetuille tuotteille
- Kuluttajakiinnostuksen kasvu: lähirooka vähintään melko tärkeä ostoperuste: v. 2005 suomalaisista kuluttajista 43 %, v. 2011 59 % (Kuluttajatutkimuskeskus), mutta huomioitava, että lähirooka ei kaikille tärkeää
- Vihreän talouden ja yhteiskunnallisen vastuun kasvu, plussaa myös lähirooalle
- Lähirooka osana kestäväää ruokajärjestelmää
- Tilojen suoramyynti-kiinnostus vahvaa, jopa 3000 tilaa aikoo lisätä suoramyyntiä ja investoida siihen, myös oma jatkojalostus kiinnostaa.
- Pois ison/pienen kahtiajaosta: kaikkia tarvitaan! Samoin uudenlaisia yhteistyökuvioita

Suomi Syö 2014 / Taloustutkimus Oy / Lokakuu2014

- **Lähirooka on tullut entistä tutummaksi kuluttajille**, sillä lähirooka tunnustetaan kaupassa nyt aiempaa hieman paremmin. **Tieto tuottajasta ja tuotantotavasta on lähirooan osalta tärkeää**, sillä se tekee kuluttajien mielestä lähirooasta houkuttelevaa. Asenteet lähirookaa kohtaan ovat pysyneet melko lailla ennallaan vuoteen 2012 verrattuna. Suurin muutos on tapahtunut kuluttajien suhtautumisessa teollisesti tuotetun ruoan lähirookaimagoon. Nyt jo kolmannes vastaajista kokee, että myös teollisesti tuotettu ruoka voi olla lähirookaa. Vuonna 2012 näin koki viidennes vastaajista.
- **Aiempaa hieman useampi ostaa lähirookaa edes joskus**. Erityisen innokkaita lähirooan ostajia ovat naiset, varsinkin 35-44-vuotiaat. Nuorissa on paljon niitä, jotka eivät osta lähirookatuotteita lainkaan. Samoin pienimmillä tuloilla pärjäävät lapsiperheet tarttuvat harvemmin lähirookatuotteisiin.
- Lähirookaa ostetaan ennen kaikkea **tuoreuden** vuoksi, mutta myös siksi, että **halutaan tukea lähialueen työllisyyttä, taloutta ja tuottajia**. Myös lähirooan maukkauteen, laatuun ja puhtauteen luotetaan.
- Tärkein syy, miksi vastaajat eivät osta lähirookaa, on toissa vuoden tutkimuksen tapaan hinta. Myös asenneväittämässä aiempaa hieman useampi koki lähirooan hintaimagon nousseen. **Muita syitä miksi lähirookatuotteet jäävät kauppaan ovat epätietoisuus mitkä tuotteet ovat lähirookatuotteita tai lähirookatuotteita ei koeta löytyvän kaupasta tai vähintäänkin lähirookaa saadakseen kuluisi paljon aikaa ja vaivaa. Korkea hinta on ostamisen este erityisesti alle 25-vuotiaille naisille ja Etelä-Suomessa asuville** (pl. Helsinki ja Uusimaa).

Mahdollisuuksien hahmottaminen nopeiden muutosten kentällä 1/2

Ulkomainen tarjontakenttä osoittautui nopeasti muuttuvaksi. Lähiruoan kulutuksen muutos liittyy tiiviisti yleisiin ruoan kulutuksen muutoksiin, mm. seuraaviin osin ristiriitaisiin piirteisiin:

1. Ajatusten ja tuoteideoiden nopea leviäminen on omiaan yhdenmukaistamaan eri puolilla maailmaa sijaitsevia ruokaketjuja, paikallisen (lähi)ruoan ympärillä tapahtuvaa liikehdintää, sekä lähiruokaa suosivia kuluttajia.
2. Lähiruokakeskusteluissa kehittyi jatkuvasti uusia toimintaa organisoivia kestävän kehityksen liikkeitä ja konsepteja. Niiden kautta syntyy myös uutta kysyntää, mutta ne tekevät lähiruokaa suosivista kuluttajaryhmistä ja ruokaharrastajista entistä heterogeenisempia ryhmiä.

MTT ym / FOREFOOD –hanke 2014

TULEVAISUUDEN
TUTKIMUSKESKUS

 mmm.fi
ruokaa ja luonnonvaroja

Mahdollisuuksien hahmottaminen nopeiden muutosten kentällä 2/2

Uusia tarjontakonsepteja ja innovaatioita syntyy ainakin niiden ilmiöiden ympärille, missä on kuluttajien liikehdintää ja uutta kysyntää:

1. **Vastuullisuusajattelu eri muodoissaan.** Esimerkiksi *slow food*, *food miles*, *food shed*, *fair trade*, *zero waste* ovat käsitteitä, joilla on ollut merkitystä eri maissa tunnistettujen lähiruoan kulutustapojen ja toisaalta myös uusien liiketoimintakonseptien kehittämisessä.
2. **Yksilön terveys ja hyvinvointi.** Lähiruoka kontrastoituu epäterveellisiksi miellettyihin ruoka-aineisiin, lisäaineita ja pitkälle prosessoituja raaka-aineita sisältävään valmisruokaan sekä pikaruokaan.
3. **Globalisoituvan, kasvottomaksi mielletyn teollisen ruoan tuotannon vaihtoehtona** huomio kiinnittyy paikallisesti tuotettuun ja käsintehtyyn ruokaan, jolla on alkuperä ja tarina.

MTT ym / FOREFOOD –hanke 2014

TULEVAISUUDEN
TUTKIMUSKESKUS

mmm.fi

ruokaa ja luonnonvaroja N=17 yrityshaastattelua

Lähiruoan tarjontakonseptien mahdollisuudet ja uhat MTT /FOREFOOD –hanke 2014

Mahdollisuudet

- Kuluttajien lähiruokamyönteinen asenne avaa mahdollisuuksia erilaisille konsepteille, etenkin lyhyet ja läpinäkyvät ketjun kiinnostavat kuluttajia
- Oikein markkinoituna ja organisoituna suoramyynti voi löytää suurehkon asiakaskunnan suurten asutuskeskusten lähistöllä
- Demografiset tekijät, (nettisukupolvi kasvamassa lähiruokaa kuluttavaan ikään) luovat uusia mahdollisuuksia verkkokaupalle
- Verkossa on tilaa uusille palvelukokonaisuuksille, uudet asiakkaat (esim. ravintolat, yritykset jne.) -> nyt lähiruoan netti kauppa suunnattu vahvasti kuluttajille
- Ravintolat lähiruoan markkinoijina on vain osittain hyödynnetty mahdollisuus

Uhat

- Lähiruokatrendi kääntyy laskuun ja se ei kiinnosta riittävästi kuluttajia
- Taloustilanne heikkenee ja kuluttajat suosivat enemmän halpoja tuontituotteita
- Pelko lainsäädännön tiukkenemisesta, mikä vaikeuttaa tilalla tapahtuvaa myyntiä
- Kuljetuskustannusten nousu
- Katoavatko kiertävät autot ikääntyvän sukupolven myötä?

N=17 yrityshaastattelua

Useissa tutkimuksissa tuotu esiin, että lähiruoan lisäarvo tuotava kuluttajille julki

Lähiruoan kehittämistyö jatkossa

- Valtioneuvoston lähiruokasektorin periaatepäätös ohjaa vuoteen 2020
- MMM:n tulevaisuuskatsauksessa paino kuluttajalähtöisesti tuotetussa ruoassa, lähiruoka erikseen mainittuna. Miten näkyy tulevassa hallitusohjelmassa??
- Muutama koordinaatiohanke tulossa MMM/MAKE-ohjelmaan, lähiruoka yksi. Tehtävä: Yhteen sovittaa ja tukee alueellista kehittämistyötä ja poistaa päällekkäisyyttä. Hankkeiden välisen tiedonvälityksen parantaminen. Toimialakohtaisten hankkeiden ja arvoketjujen yhteistyön rakentaminen. Työnjaon kehittäminen toimijoiden välillä. Haku marraskuu -14?
- MAKEn valtakunnalliset hankkeet, kuten ed. kaudellakin, haku marraskuu -14?

ruokaa ja luonnonvaroja

Lisätietoja

- www.mmm.fi/lahiruoka
- www.facebook.com/Lahiruokaohjelma
- <http://lahiruokaohjelma.blogspot.fi/>

 LÄHIRUOKA-
OHJELMA

 mmm.fi
ruokaa ja luonnonvaroja

